Symbiose: Richtlijn en checklist

1: Richtlijn Symbiose (artikel 24 WEC en artikelen 12 en 13 Onderwijskundig besluit WEC)

Onder voorwaarden (artikel 12 en 13 Onderwijskundig besluit WEC) kunnen leerlingen van een school voor speciaal (voortgezet) onderwijs een deel van het onderwijs in het regulier onderwijs volgen en sinds 1 augustus 2013 ook op een andere school voor so of vso of een mbo instelling (educatie).

Oorspronkelijke regeling
Symbiose is oorspronkelijk bedoeld om het voor scholen voor voortgezet speciaal onderwijs mogelijk te maken dat een deel van het schoolwerkplan werd uitgevoerd door een school voor lager beroepsonderwijs. Dit is al in de interimwet speciaal onderwijs zo geregeld[1]. De reden was dat vso-scholen in veel gevallen onvoldoende in staat waren om vakonderwijs aan te bieden, zeker in meerdere richtingen. Hiervoor ontbraken veelal de voorzieningen en gespecialiseerde onderwijskrachten. Het onderwijs dat de school zelf niet kon bieden kon op die manier toch worden aangeboden in samenwerking met een reguliere school voor lager beroepsonderwijs.

Huidige regeling
Ook nu nog kunnen leerlingen in het kader van symbiose voor een deel van de tijd onderwijs volgen in een andere school. De eventuele kosten die hier aan zijn verbonden voor de andere school dienen door de (v)so-school te worden vergoed uit de bekostiging die het (v)so voor deze leerling ontvangt. Hierover maken beide partijen afspraken.

De huidige regeling is breder dan de oorspronkelijke en biedt zowel scholen voor voortgezet speciaal onderwijs als scholen voor speciaal onderwijs ruimte om te kiezen voor symbiose met andere scholen, namelijk met een andere school voor (v)so, het (speciaal) basisonderwijs of met een instelling voor educatie en beroepsonderwijs. Hierdoor kan de school voor (voortgezet) speciaal onderwijs voor meer leerlingen een passend aanbod samenstellen.

Het uitgangspunt dat het steeds gaat om een deel van het onderwijs is echter niet verlaten. Volledig onderwijs op een andere school is derhalve geen symbiose.[2]
Wanneer het wenselijk is dat een leerling een volledig onderwijsprogramma volgt op een andere school, kunnen ouders ervoor kiezen hun kind op een reguliere school onderwijs te laten volgen, eventueel met extra ondersteuningsmiddelen vanuit het samenwerkingsverband passend onderwijs. Zo blijft de leerling niet verstoken van de noodzakelijke specialistische hulp. De leerling dient dan wel ingeschreven te zijn op de school die hij/zij bezoekt.

Vervallen eis minimum aantal uren
Artikel 11 van het Onderwijskundig besluit WEC is komen te vervallen[3]. In dit artikel stond dat de leerling of leerlingen aan de andere school gedurende tenminste 180 minuten per week onderwijs moesten volgen. Dit artikel is niet langer van kracht, waardoor er geen minimum aantal uren meer geldt voor symbiose. Hierdoor is het nu dus nodig om voor één of twee uur per week een symbiose-overeenkomst op te stellen.

---

1 Memorie van toelichting bij de interim wet op het speciaal onderwijs (Tweede Kamer, zitting 1980 - 1981, 16811, nrs.3-4), pagina4: 'Er wordt voorzien in de mogelijkheid dat een school voor speciaal onderwijs een deel van haar schoolwerkplan doet uitvoeren door een school voor lager beroepsonderwijs. Hier wordt gedoeld op deze symbioseregeling.'

2 In de brochure 'Passende Kwalificaties, Eerste tussenrapportage van de werkgroepen Projectgroep Passende Kwalificaties SLO' van november 2009 omschrijft de SLO het symbiose model als volgt: 'De lessen in de beroepsvoorbereidende vakken worden op de vo-school of op het ROC gegeven door een bevoegd docent van die instelling.

3 Per 1 augustus 2014. Stb. 2014,95.

Maximum aantal uren op de 'andere' school
De grens voor een acceptabele bepaling van de omvang van een minimum verblijf op de school waar de leerling is ingeschreven, is niet in de wet vastgelegd. Deze kan wel worden bepaald door in het aanbod van de school een onderscheid te maken tussen een kerncurriculum en een differentieel curriculum. In het kerncurriculum neemt de school waar de leerlingen zijn ingeschreven een aanbod op dat voor alle kinderen onmisbaar lijkt voor verdere ontwikkeling naar eventuele vervolgopleiding of beroepen dat behoort tot de gewenste brede vorming die van een school voor speciaal onderwijs redelijkerwijs mag worden verwacht.
In het differentieel curriculum, dat in de vorm van symbiose wordt aangeboden, kan de school onderwerpen opnemen die stoelen op de voorkeuren en behoeften van de leerlingen in relatie tot hun ontwikkelingsperspectief of hun (toekomst)mogelijkheden. De inspectie gaat er van uit dat het in het kader van de symbioseregeling het differentieel curriculum per schoolweek ten hoogste 60 procent bedraagt van het aantal uren waarin de school gemiddeld per week onderwijs verzorgt. Wanneer een leerling gedurende meer dan 60 procent van de onderwijstijd onderwijs volgt op een 'andere' school op basis van symbiose gaat de inspectie ervanuit dat inschrijving op die 'andere' school nodig is. Let wel: dit is geen wettelijk bepaalde grens, maar een op basis van de bedoeling van de wet beredeneerde grens. Dat houdt in dat in alle (individuele) gevallen het belang van de leerling moet worden afgewogen tegen het hanteren van deze norm.

Symbiose-overeenkomst
In artikel 12 van het Onderwijskundig besluit WEC staan de voorwaarden beschreven waaraan de symbiose-overeenkomst moet voldoen. Deze gelden ook voor het geval dat sprake is van symbiose tussen twee scholen van hetzelfde bevoegd gezag.

Symbiose-overeenkomst opgenomen in het ontwikkelingsperspectief:
Het opstellen van een symbiose-overeenkomst brengt bureaucratische handelingen met zich mee. Zeker wanneer het gaat om grote aantallen leerlingen kan deze bureaucratische last onevenredig zwaar zijn in relatie tot het te beschermen belang. Om de bureaucratische last te verminderen is de inspectie ermee akkoord dat de scholen de schriftelijke overeenkomst 'inbedden' in het ontwikkelingsperspectief.
Over enkele onderdelen die de symbiose-overeenkomst moet omvatten hebben partijen immers al eerder afspraken gemaakt en zijn deze schriftelijk vastgelegd in het ontwikkelingsperspectief.

Concreet: in het ontwikkelingsperspectief treffen we al aan:
- de tijdspanne waarin de leerling onderwijs op de andere school volgt;
- de inhoud van het onderwijs (onderwijsactiviteiten, vakken);
- de omvang (aantal uren) en wie het onderwijs of de activiteiten uitvoert.

Het ontwikkelingsperspectief verwijst in het handelingsdeel naar het onderwijs dat de ontvangende school in symbiose uitvoert. Daarmee is dat deel van het ontwikkelingsperspectief al een overeenkomst tussen verwijzende en ontvangende school. De school moet het ontwikkelingsperspectief dan aanvullen met informatie die verplicht is in de symbiose-overeenkomst en die niet verplicht is in een ontwikkelingsperspectief.

Concreet houdt dit in dat in het ontwikkelingsperspectief ook moet komen te staan:
- of en zo ja, welk bedrag de inschrijfschool waar de leerling staat ingeschreven voor door de leerling verbruikte materialen jaarlijks aan het bevoegd gezag van de ontvangende school zal betalen, en
- of en zo ja, welk bedrag de inschrijfschool waar de leerling staat ingeschreven voor het gebruik van de lokalen van de ontvangende school zal betalen.

Om de overeenkomst rechtsgeldig te maken moeten de schoolbesturen van de inschrijfschool en de ontvangende school het ontwikkelingsperspectief beide ondertekenen.

Vavo-examen vso leerlingen
Met de wijziging van de WEC als gevolg van de invoering van de Wet kwaliteit (v)so is het ook mogelijk dat leerlingen van een vso-school examen kunnen doen via het vavo (zie artikel 14b van de WEC). Een voorwaarde daarvoor is wel, zo regelt deze bepaling in de WEC, dat er voor wat betreft het onderwijs aan de leerling sprake is van symbiose tussen de vso-school en de web-instelling, oftewel dat een deel van het vso-schoolplan wordt uitgevoerd door de web-instelling. Op grond van het nieuwe artikel 13 van het Onderwijskundige besluit WEC geldt een leeftijdsgrens van 16 jaar. Voor vso-leerlingen van 18 jaar en ouder geldt dat zij slechts examen via het vavo mogen doen als daarnaast ook is voldaan aan de bepaling dat de leerling ononderbroken ingeschreven is geweest in het voortgezet speciaal onderwijs.

2: Richtlijn symbiose op basis van de Wet primair onderwijs (WPO) en Wet voortgezet onderwijs (WVO)

Met de aanpassingen van artikel 15 van de WPO en artikel 6h van de WVO is het nu ook mogelijk dat leerlingen in het regulier (voortgezet) onderwijs onder voorwaarden een deel van het onderwijs in het (voortgezet) speciaal onderwijs kunnen volgen. Deze vorm van symbiose is via een wetswijziging van de WPO en de WVO ten aanzien van het meetellen van de onderwijstijd met ingang van 1 januari 2016 in werking getreden.[4]

Symbiose-overeenkomst
De voorwaarden voor een symbiose-overeenkomst zijn uitgewerkt in artikel 34.11 van het Besluit Bekostiging WPO en artikel 7c van het Bekostigingsbesluit WVO en deze bepalingen zijn per 1 augustus 2016 in werking getreden.[5]

De voorwaarden komen vrijwel geheel overeen met de richtlijnen zoals beschreven in de WEC. Zo moeten afspraken gemaakt worden over de termijn, de vakken, het aantal lesuren per week en de aanwezigheid van leraren, onderwijsondersteunend personeel en andere begeleiding van de leerling.

Expliciet wordt in deze artikelen van de WPO en WVO nog gesproken over de mogelijkheid om een leerling gedurende een aaneengesloten termijn van ten hoogste drie maanden het volledige onderwijsprogramma te laten volgen op een school of instelling voor speciaal onderwijs. De reden hiervoor is dat binnen deze periode duidelijk moet kunnen zijn waar de leerling definitief wordt ingeschreven. In deze gevallen moet in elk geval afspraken worden gemaakt over de termijn, de aanwezigheid van leraren, onderwijsondersteunend personeel en andere begeleiding van de leerling en het bedrag voor de personele en materiële kosten dat het bevoegd gezag van de WPO-/WVO-school betaalt aan het bevoegd gezag van de WEC-school of -instelling.

Scholen die vallen onder hetzelfde bevoegd gezag hoeven geen overeenkomst te sluiten, maar moeten de onderwerpen die in het tweede en derde lid van het bekostigingsbesluit zijn genoemd op een manier regelen die voor beide betrokken scholen duidelijk is.[6]

Ook voor leerlingen in het regulier (voortgezet) onderwijs die via symbiose een deel van het onderwijs in het (voortgezet) speciaal onderwijs kunnen volgen, geldt dat
de inspectie ermee akkoord gaat dat de scholen de schriftelijke overeenkomst ‘inbedden’ in het ontwikkelingsperspectief (zie Symbiose in het opp).

[4] Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 34 022, nr. 2
[5] *Stb* 2016, 235
[6] Zie de nota van toelichting bij de wijziging van het Besluit bekostiging WPO en het Beskostigingsbesluit WVO, *Stb* 2016, 235

3: Checklist symbiose:

Voor een positief oordeel moeten alle vragen positief beantwoord zijn

Brin school :
Naam oke :

Brin symbioseschool :
Naam oke :

1.	Is er tussen beide bevoegde gezagen een symbiose-overeenkomst opgesteld? Het ontwikkelingsperspectief kan tevens dienen als symbiose-overeenkomst, mits aangevuld met enkele onderdelen en ondertekend door beide scholen (zie hiervoor de toelichting Symbiose-overeenkomst opgenomen in het ontwikkelingsperspectief).	JA	NEE
Toelichting:			
2.	Is de WEC-school een overeenkomst aangegaan met één van de volgende typen onderwijs: WEC/PO/SBAO/PROO/VO/ROC?	JA	NEE
Toelichting:			
3.	Is in de overeenkomst het vak of zijn de vakken genoemd waarin de leerling(en) onderwijs zullen ontvangen op de ontvangende school? Als een ontwikkelingsperspectief tevens dient als symbiose-overeenkomst, is dan het handelingsdeel in het ontwikkelingsperspectief voldoende duidelijk over de inhoud van het onderwijs?	JA	NEE
Toelichting:			
4.	Wordt in de overeenkomst het aantal lesuren genoemd dat per week per vak ten minste zal kunnen worden aangeboden? Als een ontwikkelingsperspectief tevens dient als symbiose-overeenkomst, is dan het handelingsdeel in het ontwikkelingsperspectief voldoende duidelijk over tijdbesteding binnen het onderwijsaanbod?	JA	NEE
Toelichting:			
5.	Is in de overeenkomst of het ontwikkelingsperspectief opgenomen of een eventuele vergoeding verschuldigd is? (Denk hierbij aan vergoeding voor materialen, lokalen e.d.)	JA	NEE
Toelichting:			
6.	* *Alleen beantwoorden als er een vergoeding is afgesproken.* * Staat in de overeenkomst of het ontwikkelingsperspectief het overeengekomen bedrag?	JA	NEE
Toelichting:			

.

7.	Indien er afspraken zijn gemaakt over de aanwezigheid van de leraar van de WEC-school tijdens de les en/of andere begeleiding van de leerling door de school, zijn deze dan terug te vinden in de symbiose-overeenkomst of in het ontwikkelingsperspectief?	JA	NEE	NVT
Toelichting:				
8.	Bedraagt het aantal uren dat in symbiose wordt gegeven ten hoogste 60 procent (van het differentieel curriculum) van het totaal aantal uren dat de school (waar de leerling staat ingeschreven) gemiddeld per week verzorgt? Omdat de grens van 60 procent door de inspectie opgesteld is en geen wettelijke basis heeft, geldt hier het principe "pas toe of leg uit".	JA	NEE	
Toelichting:				